

Sygnatura akt II AKa 316/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Kaczmarek

Sędziowie: SA Andrzej Kot /spr./

SA Bogusław Tocicki

Protokolant: Joanna Rowińska

przy udziale Dariusza Sulikowskiego prokuratora Prokuratury (...)

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2022 r.

sprawy W. L. (1)

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 15 czerwca 2022 r. sygn. akt III Ko 129/22

I. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok,

II. nie uwzględnić wniosku o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy poniesionych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym;

III. wydatkami poniesionymi w postępowaniu odwoławczym obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca W. L. (1) złożył do Sądu Okręgowego we Wrocławiu wniosek o zadośćuczynienie i za szkodę doznaną na skutek skierowania go do odbycia 3-miesięcznego przeszkolenia wojskowego w okresie od 5 listopada 1982 r. do 2 lutego 1983 r., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 15 czerwca 2022 r., sygn.. akt: III Ko 129/22:

I. na podstawie art. 8a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U nr 34, poz. 149, z późniejszymi zmianami) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy W. L. (1) tytułem zadośćuczynienia kwotę 30 000,00 zł (słownie: trzydzieści tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie;

II. w pozostałym zakresie roszczenie oddalił;

III. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy W. L. (1) zwrot kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 240,00 zł;

IV. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając:

W zakresie odszkodowania:

1) w oparciu o art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść skutkujący bezpodstawnym uznaniem, że wnioskodawca nie był odwiedzany przez rodzinę oraz nie otrzymywał paczek żywnościowo-higienicznych, a tym samym nie poniósł z tego tytułu szkody, podczas gdy wnioskodawca zarówno we wniosku, jak i w zeznaniach wskazał, że rodzina próbowała go odwiedzać, lecz nie była wpuszczana oraz przygotowywali dla niego paczki żywnościowe, które próbowali przekazać, lecz bez skutku, przy czym jednocześnie brak jest okoliczności przemawiających za nieuwzględnieniem wniosku w tym zakresie, zaś doznana szkoda pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z represyjną działalnością organów państwa, jakiej doznał wnioskodawca.

W zakresie zadośćuczynienia:

2) w oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. – obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k. poprzez wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wniosków sprzecznych z zasadami prawidłowego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazań wiedzy oraz z pominięciem przeprowadzonych dowodów, poprzez uznanie, że:

- wyżywienie i warunki pobytu wnioskodawcy w JW. W B. nie były dodatkowymi zamierzonymi represjami, podczas gdy warunki osadzenia wnioskodawcy były nieporównywalnie gorsze niż warunki zakwaterowania żołnierzy zasadniczej służby wojskowej: wnioskodawca otrzymał starą zniszczoną odzież i buty, osadzony został w Sali wieloosobowej, w której panował ścisk i która była słabo ogrzewana, zmuszany był do wykonywania pozbawionych sensu i udręczających godności ciężkich prac fizycznych, był wielokrotnie przesłuchiwany i namawiany do współpracy, stosowano wobec niego groźby, był pozbawiony kontaktu z rodziną, również korespondencyjnego, zmuszany był do udziału w zajęciach ideologicznych z oficerem politycznym, był pozbawiony odpowiedniej opieki medycznej, był poniżany słownie i traktowany relewantnie gorzej od zwykłych żołnierzy służby zasadniczej ze względu na polityczny aspekt skierowania na przeszkolenie, za swoje działania antykomunistyczne ukarany został przeniesieniem na poligon do namiotów słabo ogrzewanych oraz ukarany karą dyscyplinarną 14 dni aresztu w dwuosobowej celi, w której panowały bardzo wysokie temperatury;

- zasądzone zadośćuczynienie w kwocie 30.000,00 zł spełnia cel i wymogi określone w art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa) w przypadku krzywd i cierpień wnioskodawcy W. L. (1) doznanych na skutek skierowania go do odbycia 3-miesięcznego przeszkolenia wojskowego w związku z wykonaniem Zarządzenia (...) WP nr (...) z dnia 26 października 1982 r., do którego odbycia został powołany za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, podczas gdy zasądzona kwota pozostaje w oderwaniu od rozmiaru krzywdy i cierpień, jakich doznał wnioskodawca.

3) w oparciu o art. 438 pkt 2 k.p.k. – obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie i nieuwzględnienie we właściwy sposób wszystkich istotnych okoliczności, wynikających z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, które miały wpływ na wymiar krzywd W. L. (2), a w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, w szczególności sposobu w jaki był traktowany wnioskodawca, wpływu tych wydarzeń na jego zdrowie fizyczne i psychiczne.

4) w oparciu o art. 438 pkt 1a k.p.k. – obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 k.c. w zw. z ar. 445 § 2 k.c. oraz art. 448 k.c., w zbiegu z art. 8a ust. 1 ustawy lutowej, poprzez ich błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że kwota zadośćuczynienia w wysokości 30.000 zł jest kwotą odpowiednią w przypadku krzywd W. L. (2) doznanych na skutek skierowania go do odbycia 3-miesięcznego przeszkolenia wojskowego w związku z wykonaniem Zarządzenia (...) WP nr (...) z dnia 26 października 1982 r., do którego odbycia został powołany na działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz niewskazanie, w jaki sposób i na jakiej podstawie Sąd I instancji ustalił wysokość zadośćuczynienia w kwocie 30.000 zł na rzecz wnioskodawcy.

Podnosząc powyższe zarzuty, wniosła o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy :

- dodatkowej kwoty 561.340,92 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez wnioskodawcę krzywdę na skutek skierowania go do odbycia 3-miesięcznego przeszkolenia wojskowego w związku z wykonaniem Zarządzenia (...) WP nr (...) z dnia 26 października 1982 r., do którego odbycia został powołany za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

- kwoty 393,20 zł tytułem odszkodowania za doznaną przez wnioskodawcę szkodę na skutek skierowania go do odbycia 3 – miesięcznego przeszkolenia wojskowego w związku z wykonaniem Zarządzenia (...) WP nr (...) z dnia 26 października 1982 r. do którego odbycia został powołany za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

względnie:

2) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozważania Sądu meriti nie zawierają błędów wskazujących na złamanie reguł oceny dowodów zawartych w art. 7 k.p.k. Wywody Sądu I instancji są jasne, zrozumiałe, wewnętrznie spójne, ale przede wszystkim, wbrew twierdzeniom apelującej, pozostają w zgodzie z zasadami poprawnego rozumowania, zbieżne są ze wskazaniem wiedzy oraz doświadczeniem życiowym. Przekonanie o wiarygodności jednych dowodów i niewiarygodności innych pozostaje pod ochroną prawa procesowego ponieważ orzekający w tej sprawie Sąd poprzedził je ujawnieniem w toku rozprawy głównej całokształtu okoliczności sprawy (art. 410 k.p.k.), i to w sposób podyktowany obowiązkiem dochodzenia prawdy (art. 2 § 2 k.p.k.), stanowiło ono wynik rozważenia wszystkich okoliczności przemawiających zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść wnioskodawcy (art. 4 k.p.k.), było wyczerpująco i logicznie - z uwzględnieniem wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a nadto zgodnie art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k. - właściwie uargumentowane w uzasadnieniu wyroku (por. postanowienie SN z 18 stycznia 2007 r. sygn. III KK 271/06, OSNwSK 2007/1/9). Nie doszło do obrazę tych przepisów, które w wymieniła pełnomocnik w swej apelacji stawiając zarzut naruszenia zasad postępowania, a co więcej wpływu tego naruszenia na treść wyroku.

Oceniając treść i uzasadnienie zarzutów apelacyjnych, stwierdzić należy, że w istocie apelująca kwestionuje przede wszystkim ustalenia faktyczne odnoszące się do nieprawidłowej oceny skali cierpień psychicznych i fizycznych oraz krzywdy moralnej doznanej przez wnioskodawcę, co w efekcie doprowadziło do przyznania mu sumy zadośćuczynienia, która nie odpowiada ciężarowi tych dolegliwości i oczekiwaniom wnioskodawcy.

Nie kwestionowane są ustalenia Sądu I instancji, że W. L. (1) otrzymał zawiadomienie o konieczności odbycia szkolenia wojskowego w Wojskowym Obozie Internowania w jednostce Wojskowej (...) w B. od dnia 5 listopada 1982r. W. L. (1) stawiał się na szkolenie i przebywał w ośrodku do dnia 5 lutego 1983r. Pomieszczenia, w których zakwaterowano W. L. (1) wraz z innymi rezerwistami były brudne, zawilgocone i nieogrzewane. Rezerwiści byli przesłuchiwanymi.

Podczas przesłuchań byli rozpytywani o poglądy polityczne i ich stosunek do władzy. Uczestniczyli w zajęciach ideologicznych. Szkolenie miało na celu zniechęcić rezerwistów do kontynuowania działalności niepodległościowej. Uczestnicy szkolenia wykonywali prace, które polegały na kopaniu dołów. Nakazywano im biegać w terenie bez celu i wykonywać prace porządkowe w jednostce. Nie odbywały się żadne ćwiczenia wojskowe związane z pragmatyką żołnierską.

W czasie szkolenia W. L. (1) przeciwstawiał się władzy komunistycznej wykonując antyrządowe rysunki. Karą za to było skierowanie całej kompanii do nocowania na poligonie. Miało to miejsce w grudniu, w czasie, gdy panowały niskie temperatury. W. L. (1) ponadto w ramach kary został umieszczony w areszcie (...)w O. przez okres 14 dni.

W czasie odbywania szkolenia W. L. (1) nie był odwiedzany przez członków rodziny. Nie otrzymał również żadnych paczek z żywnością i środkami higienicznymi.

Nie może być wątpliwości, co do tego, że powołanie wnioskodawcy do służby wojskowej i skierowanie go na ćwiczenia wojskowe było znaczącym ograniczeniem jego wolności. Jak każde ograniczenie wolności wiązało się ono z koniecznością podporządkowania nakazom i zakazom z tym związanym, a także przeniesieniem do jednostki wojskowej, a więc poza miejsce zamieszkania i powinnością przebywania w tym miejscu. Nie można jednak uznać, że dolegliwości wynikające z odbywanej służby wojskowej były porównywalne z tymi, które dotknęły osoby więzione lub internowane. Rygory odbywania kary czy tymczasowego aresztowania w tamtych czasach były nieporównywalnie cięższe niż te, które były udziałem żołnierzy powołanych do służby. Podobnie należy ocenić obciążenia, jakie były udziałem osób internowanych. Wypada zauważyć, że osoby internowane były zatrzymywane 13 grudnia 1981 r. w nocy, nierzadko poprzez wyłamywanie drzwi ich mieszkań i zabieranie z domu w obecności rodzin (małżonków i dzieci), zabierano je bez wskazywania miejsca, do którego byli wywożeni. Opis emocji towarzyszących takim osobom wskazuje, że liczyli się wówczas z najgorszymi możliwymi scenariuszami włącznie z możliwością pozbawienia ich życia czy też wywiezienia poza granice Polski (na S., do ZSRR). Przez wiele dni stan takiej niepewności utrzymywano wobec tych osób, ale także ich bliskich, którzy nie wiedzieli co się stało z zatrzymanymi. Gdy porówna się te fakty z sytuacją wnioskodawcy to jawi się ona znacząco odmiennie. On sam nie został zatrzymany, lecz otrzymał wezwanie do stawienia się w ciągu 2 dni w jednostce wojskowej. Zarówno on sam jak i jego najbliżsi wiedzieli gdzie i dlaczego musi się udać. Także nie bez znaczenia pozostaje fakt, że internowanie osób oskarżanych o działanie na szkodę państwa odbywały się na początku stanu wojennego, gdy nikt nie wiedział, co się może zdarzyć i jakie będą następstwa dla działaczy opozycyjnych natomiast wobec wnioskodawcy represje zostały uruchomione na niespełna dwa miesiące przed zawieszeniem 31 grudnia 1982 r. stanu wojennego. W tym czasie wiedza o tym, czego można się spodziewać od represyjnego reżimu była już w istocie powszechna, a rygory znane, co pozwalało się do nich dostosować.

Wbrew twierdzeniom pełnomocnik wnioskodawcy, Sąd I instancji uwzględnił fakt, że warunki ośrodka w którym odbywało się szkolenie były złe. Pomieszczenia, w których zakwaterowano W. L. (1) wraz z innymi rezerwistami były brudne, zawilgocone i nieogrzewane. Rezerwiści byli przesłuchiwani. Podczas przesłuchań byli rozpytywani o poglądy polityczne i ich stosunek do władzy. Uczestniczyli w zajęciach ideologicznych. Szkolenie miało na celu zniechęcić rezerwistów do kontynuowania działalności niepodległościowej. Uczestnicy szkolenia wykonywali prace, które polegały na kopaniu dołów. Nakazywano im biegać w terenie bez celu i wykonywać prace porządkowe w jednostce. Nie odbywały się żadne ćwiczenia wojskowe związane z pragmatyką żołnierską. Stosowano wobec W. L. (1) kary za przeciwstawienie się władzy komunistycznej poprzez skierowanie całej kompanii do nocowania w zimę na poligonie jak i 14 dniowy areszt. Jednocześnie prawidłowo Sąd Okręgowy miał na względzie, że wobec W. L. (1) nie była stosowana przemoc fizyczna. Słabe wyżywienie i urządzenie pomieszczeń mieszkalnych nie były dodatkowymi, zamierzonymi represjami skierowanymi wobec niego i innych osób powołanych do służby wojskowej w związku z działalnością opozycyjną, a uwarunkowane ówczesną sytuacją panującą w kraju, stanem wojennym i nieprzygotowaniem jednostek wojskowych na masowe powołania do służby.

Z tych wszystkich powodów oczekiwanie wnioskodawcy przyznania mu wyższego zadośćuczynienia ponad to, które ustalił Sąd I instancji nie zasługuje na uwzględnienie. Zagadnienie zadośćuczynienia regulowane jest w k.c. w przepisach art. 24 § 1, art. 445 i art. 448. Zadośćuczynienie to rekompensata za niemajątkową szkodę, jaką poniosła

osoba poszkodowana działaniami organów Państwa związanymi z wykonaniem w stosunku do niej środka przymusu, którego nie powinno się stosować, a przy tym motywowanego chęcią zmuszenia do zaprzestania działań wynikających z walki o podstawowe prawa i wolności człowieka i obywatela. Ta rekompensata odnosi się do negatywnych przeżyć psychicznych, utrudnionych kontaktów z osobami bliskimi, konieczności podporządkowania się rygorom służby wojskowej. Zarazem należy kwotę zadośćuczynienia oznaczać z umiarem, stosownie do realiów społecznych, jak zamożność mieszkańców, wartość pieniądza itp., by nie pozostało poczucie krzywdy represjonowanego niesłusznie, ale i by orzeczenie nie było sposobem uzyskania nadmiernych korzyści finansowych (zob. o tym postanowienie SA w Krakowie z KZS 6-8/93 poz. 55) (wyrok z dnia 9 kwietnia 2008 r. Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawie II AKa 46/08 zamieszczony w KZS 2008/6/48). Wszystkie te elementy wzięte zostały pod uwagę przez Sąd I instancji i wyartykułował tenże Sąd te okoliczności w swym uzasadnieniu.

Jeśli zaś idzie o pierwszy z podniesionych w apelacji zarzutów, trafnie zauważył Sąd Okręgowy, że odszkodowanie stanowi rekompensatę szkody poniesionej przez wnioskodawcę. Z zeznań wnioskodawcy rzeczywiście wynika, że nie był on odwiedzany przez członków rodziny w czasie odbywania szkolenia. Nie otrzymał również żadnych paczek żywnościowych i higienicznych. Nie oznacza to jednak, że to wnioskodawca poniósł szkodę wyrażającą się w tym – co podnosi apelująca - że rodzina musiała ponieść koszty przygotowania paczki i dojazdu. Co najwyżej można mówić w takim wypadku o szkodzie doznanej przez rodzinę wnioskodawcy, która nie podlega rekompensacie na podstawie ustawy lutowej.

Uznając więc, z przyczyn wyżej wskazanych, że zarzuty apelacji okazały się chybione, nie mogły także zostać zaakceptowane jej wnioski, zaś wyrok, jako słuszny, należało utrzymać w mocy.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 r. Nr 34, poz. 149 z p.zm.).

<i>SSA Andrzej Kot</i>	<i>SSA Piotr Kaczmarek</i>	<i>SSA Bogusław Tocicki</i>
-------------------------------	-----------------------------------	------------------------------------